

ETIKSPLAINER

Hvad er dataetik?

Indholdsfortegnelse

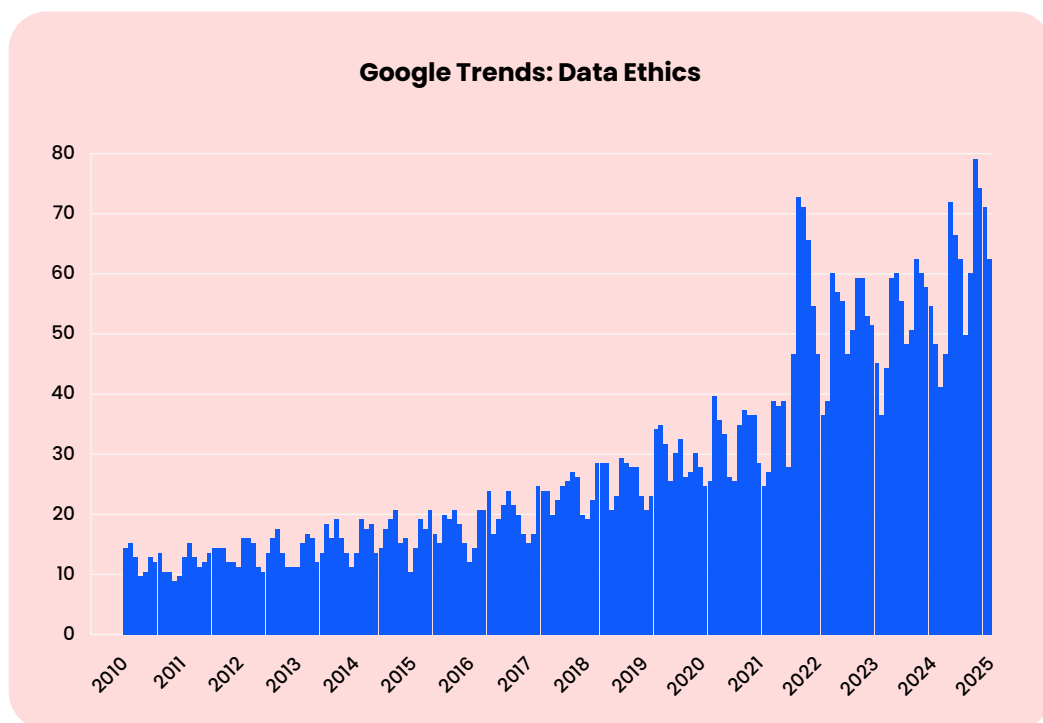
- 3   Hvad er dataetik?**
- 4   Data i dataetikken**
- 5   Etik i dataetikken**
- 6   Deskriptiv og normativ dataetik**
- 8   Metaetik og anvendt dataetik**
- 9   Problemfelt, teori og metode**
- 9   Hvad er dataetik?**

Hvad er dataetik?

Danmark er et af verdens mest digitaliserede samfund. Vi indsamler og deler flere og flere data, og vi bruger disse data mere og til flere ting, for eksempel kunstig intelligens (AI). Vi møder digitale teknologier overalt hvor vi færdes, både som private forbrugere og som borgere.

Denne udvikling skaber mange spændende muligheder, men rejser også etiske spørgsmål og udfordringer. For at kunne forstå disse udfordringer og træffe gode valg, har vi brug for at reflektere over dataetikken. Men hvad er dataetik?

Dataetik som begreb har først det seneste årti for alvor har tiltrukket sig opmærksomhed. Det er derfor ikke så underligt, hvis det nogle gange kan være vanskeligt at sige, præcis hvad dataetik betyder.

Globale Google-søgninger på "data ethics" i perioden september 2010 til maj 2025. Værdien er et forholdstal, som viser mængden af søgninger relativt til den periode, hvor der er forekommet flest søgninger. Data er udjævnet ved at vise hvert datapunkt som gennemsnittet af den pågældende måned samt de to foregående og efterfølgende måneder.

En enkel og oplagt definition af dataetik er, at dataetik er den del af etikken, som drejer sig om menneskers behandling af data. Denne forståelse er rimelig udbredt, og minder om beslægtede definitioner, eksempelvis medicinsk etik som den del af etikken der drejer sig om medicin og sundhed, eller dyreetik, som den del af etikken der angår vores behandling af ikke-menneskelige dyr. En klar definition må imidlertid præcisere hvad både 'data' og 'etik' betyder i denne sammenhæng.

Dataetik (abstrakt)

Dataetik er den del af etikken, som drejer sig om menneskers behandling af data.

Dataetisk Råd arbejder med at analysere, rådgive og skabe debat om dataetik. I denne etiksplainer præsenterer vi dataetik som begreb, og viser hvordan nogle af de forskellige måder man kan forstå begrebet, kan påvirke hvordan man arbejder med dataetik.

Data i dataetikken

Dataetik drejer sig om data. Men hvad betyder det? Hvad er data? Og hvad skal der til for at noget drejer sig om data på en måde, så det er en del af dataetikken?

Det er i udgangspunktet enkelt at definere data. Data betyder i denne sammenhæng digitalt lagret information. Dataetik drejer sig ikke om disse data i sig selv, men om hvordan mennesker *behandler* sådanne data. At behandle data skal forstås bredt. Dataetikken omfatter eksempelvis skabelse, indsamling, lagring, processering, deling, analyse og anvendelse af data.

Mange af de måder vi behandler data kan virke etisk trivielle. Vi behandler for eksempel data når vi tager et ferie billede med et digitalt kamera, ser en musikvideo på en hjemmeside, eller skriver en besked til en bekendt på telefonen. Normalt tænker vi ikke på disse trivielle måder at behandle data som noget, der er en del af eller relevant for dataetikken.

Dataetik forbindes oftere med de måder at behandle data, som synes at rejse en etisk problemstilling, for eksempel fordi databehandlingen fører til at menneskers privatliv begrænses. Man kan sige, at dataetikkenes fokus er de måder at behandle data, som på en eller flere måder strider mod dataetiske værdier og principper.

Data og dataetik kan forstås bredere eller mere snævert afhængigt af hvordan begreberne afgrænses. De seneste år har etiske spørgsmål og udfordringer knyttet til kunstig intelligens (AI) tiltrukket sig meget opmærksomhed, blandt andet på grund af de store teknologiske gennembrud indenfor såkaldt generativ AI.¹ På et teknisk niveau er alle former for kunstig intelligens matematiske modeller der behandler digitale data for at løse en opgave. For en bred forståelse er udvikling og anvendelse af AI derfor også en måde at behandle data, og AI-etik en (vigtig) del af dataetikken.

Data

Data er digitalt lagret information. Dataetik drejer sig om de etiske problemstillinger som opstår når mennesker behandler data, inklusiv udvikling og anvendelse af AI.

Etik i dataetikken

Dataetik er den del af etikken, som drejer sig om menneskers behandling af data. Men etik er et komplekst begreb, som kan forstås på flere måder.

På et generelt niveau drejer etik sig om hvordan man bør handle. Den type spørgsmål kan man stille i næsten alle situationer, hvor mennesker behandler data. Bør en udvikler af en app for eksempel indsamle data om brugerne eller lade være? Bør en offentlig myndighed udvikle en chatbot til at rådgive borgerne, og hvordan bør den i så fald designes? Bør en arbejdsplads bruge et beslutningssystem til at fordele opgaver til medarbejderne, eller til at finde de

Etik

Spørgsmål og ideer om hvordan man bør handle.

---

¹ Se Dataetisk Råds techsplainer: [Hvad er generativ AI?](#)

mest egnede ansøgere til en ledig stilling? Disse etiske spørgsmål er anderledes end de juridiske spørgsmål om hvad der er lovligt. Men dataetik kan handle om hvad der bør være lovligt, og om hvordan man bør handle indenfor de grænser loven sætter.²

Under denne brede betydning findes flere forskellige vinkler på etikken. Man kan man skelne mellem blandt andet:

- **Deskriptiv og normativ dataetik**
- **Metaetik og anvendt dataetik**
- **Dataetik som problemfelt, teori, og metode**

Deskriptiv og normativ dataetik

Dataetik drejer sig om hvordan man bør handle. En af de afgørende forskelle i hvordan man opfatter etik er, om man forstår dataetik som en beskrivelse af, hvordan personer tænker eller synes, at man bør handle, eller som en sammenfatning af grunde personer har til at handle. Det første er en deskriptiv forståelse af dataetik; det andet er en normativ forståelse af dataetik.

Når man forstår dataetik deskriptivt, så drejer det sig om hvordan personer synes man bør handle. Synspunkter kan variere fra person til person, men der vil ofte være visse normer som deles af mange personer i en bestemt social sammenhæng, for eksempel sundhedssektoren, IT-branchen eller de skandinaviske lande. Etik er i dette perspektiv et psykologisk og socialt fænomen, som studeres empirisk af eksempelvis sociologer og antropologer. Deskriptiv dataetik handler om hvordan verden er.

Deskriptiv dataetik

Den måde personer synes man bør behandle data, og de normer som findes i en bestemt social sammenhæng.

---

² Se Dataetisk Råds etikspaliner: **Dataetik og jura**

Når man forstår dataetik normativt, så drejer det sig om de grunde vi har til at handle, og om de værdier og principper, som forklarer disse grunde. Normativ dataetik kan derfor være uafhængig af personers forskellige synspunkter og de normer som findes i en given social sammenhæng. Etik er i dette perspektiv et abstrakt fænomen, som studeres begrebsligt og logisk af eksempelvis filosoffer. Normativ dataetik handler om hvordan verden bør være.

Normativ dataetik

De grunde vi har til at behandle (eller ikke behandle) data, og de værdier og principper som forklarer disse grunde.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at deskriptiv og normativ dataetik er forskellige men ikke modstridende forståelser. En dataetisk problemstilling kan analyseres både fra et deskriptivt etisk perspektiv og et normativt etisk perspektiv. En deskriptiv analyse kan vise hvordan problemstillingen opfattes af en person eller gruppe, og hvorfor de forstår problemstillingen på netop denne måde. En normativ analyse kan vise hvilke værdier og principper som er på spil i problemstillingen, og hvilke grunde som taler for og imod forskellige mulige løsninger. De to analyser anlægger forskellige perspektiver for at besvare forskellige spørgsmål, og kan i nogle tilfælde berige hinanden.

Metaetik og anvendt dataetik

Normativ dataetik drejer sig om de grunde vi har til at behandle (og ikke behandle) data. Men man kan arbejde med normativ dataetik både på et mere abstrakt og et mere konkret niveau.

På et abstrakt niveau kan man spørge hvad dataetik er, og hvordan vi kan undersøge og forstå det. Det kaldes for metaetik. Denne etiksplainer er et eksempel på en metaetisk tilgang til dataetikken.

Metaetik

Abstrakte overvejelser om hvad dataetik er, og hvordan det kan forstås.

Anvendt dataetik

Analyse af en konkret dataetisk problemstilling, for at vurdere hvordan vi bør handle i netop denne situation.

På et konkret niveau kan man undersøge en bestemt dataetisk problemstilling, for at vurdere hvordan vi bør og ikke bør behandle data i denne sammenhæng. Det kaldes for anvendt dataetik. Dataetisk Råd har eksempelvis undersøgt hvilke udfordringer det skaber når arbejdspladser indsamler og anvender medarbejderdata, hvordan offentlige myndigheder bør fejlsikre generativ AI, hvad sundhedsvæsenet skal være opmærksom på når det i stigende grad anvender AI, og hvordan politiet bør og ikke bør bruge ansigtsgenkendelse.³ Det er typisk denne anvendte og konkrete vinkel på dataetik som er i centrum, både i den offentlige debat, og i virksomheder og myndigheders arbejde med dataetikken.

Mellem disse to niveauer kan man overveje og formulere dataetiske værdier og principper som gælder på tværs af forskellige dataetiske problemstillinger.⁴

³ Se Dataetisk Råds udgivelser om disse emner: **Dataetik på arbejdspladsen**, **Generativ AI og offentlige myndigheder**, **AI i sundhed**, og **Politiets brug af ansigtsgenkendelse**.

⁴ Dataetisk Råd arbejder med 3 overordnede og 9 underordnede dataetiske principper. Se **Dataetiske principper**.

Problemfelt, teori og metode

Den sidste skelnen drejer sig om, at vi kan have tre lidt forskellige ting i tankerne, når vi snakker om dataetik. Når vi snakker om dataetik, så mener vi ofte de dataetiske problemstillinger, som udvikling og anvendelse af nye digitale teknologier rejser. Andre gange, når vi taler om dataetik, så er det de ideer og teorier om etiske værdier og principper, som kan informere vores overvejelse af sådanne problemstillinger, som vi har i tankerne. Og endelig, så betyder dataetik nogle gange selve processen med at undersøge og analysere en dataetisk problemstilling, og de metoder som vi anvender eller kunne anvende der.

I videnskabsteori forstås en disciplin – som fysik eller lingvistik – ofte som en fælles forståelse af hvad de relevante problemer er, hvordan disse problemer skal behandles, og hvilke løsninger man forsøger at producere.⁵ Dataetik kan på en lignende måde forstås som på en gang:

- **Det sæt af etiske problemstillinger**, som knytter sig til menneskers behandling af data.
- **Bestemte teorier om**, hvordan disse problemstillinger bør forstås.
- **Og de metoder man bør benytte** til at analysere og finde løsninger på disse problemstillinger.

Dataetik er både det, som man arbejder med, ideer om hvad der er på spil, og den måde man gør det på: problemfelt, teorier og metode.⁶

Hvad er dataetik?

Dataetik er et komplekst begreb. Både data og etik kan forstås på flere måder, og begrebet anvendes fortsat på lidt forskellige og ofte ikke helt klare måder, både i faglitteraturen og den offentlige debat.

---

⁵ Denne forståelse forbindes især med den amerikanske videnskabshistoriker Thomas Kuhns såkaldte paradigme-teori. Se Kuhn, T. S. (1996). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, University of Chicago Press

⁶ Se Dataetisk Råds: **Dataetik – Sådan gør du**, for en præsentation af metoder til at arbejde med dataetik

En præcis definition af dataetik kan hjælpe med at afgrænse de problemstillinger, som man vil forholde sig til, og med at angive hvordan man metodisk vil bearbejde disse problemstillinger. Derfor er det typisk en god ide, at arbejde ud fra en præcis definition, som gør det tydeligt, hvordan man forstår hvad dataetik er.⁷

I denne etiksplainer har vi præsenteret nogle af de forskellige måder man kan forstå dataetik, og den betydning forskellige opfattelser kan have for, hvordan man går til dataetikken. Dataetisk Råds opfattelse kan sammenfattes sådan, at dataetik er det sæt af problemstillinger, som vedrører hvordan personer bør handle, når de behandler digitale data, de værdier og principper som kan informere overvejelser om disse problemstillinger, og de metoder, man bør anvende for at analysere problemstillingerne og finde velbegrundede løsninger.

Dataetik (konkret)

Dataetik er det sæt af problemstillinger som drejer sig om hvordan mennesker bør behandle data, inklusiv udvikling og anvendelse af AI, de værdier og principper som kan informere overvejelse af problemstillingerne, og de metoder man bør anvende for at finde velbegrundede løsninger.

---

⁷ For overblik over definitioner og deres rolle i etiske (og andre) analyser, se Gupta, A. (2019). "Definitions", i: E. N. Zalta (red.), Stanford Encyclopedia of Philosophy. Hansson, S. O. (2010). "How to define: a tutorial", Principios 13(19-20): 05-30. Lippert-Rasmussen, K. (2016). "Begrebsanalyse i politisk teori", i: R. Sommer Hansen and S. Flinch Midtgaard (red.) Metode i normativ politisk teori. Viborg, Samfundslitteratur: 163-184.

“Data ethics can be defined as the branch of ethics that studies and evaluates moral problems related to data (including generation, recording, curation, processing, dissemination, sharing, and use), algorithms (including AI, artificial agents, machine learning, and robots), and corresponding practices (including responsible innovation, programming, hacking, and professional codes), in order to formulate and support morally good solutions (e.g. right conducts or right values).”⁸

Floridi & Taddeo, 2016

“Data ethics is a branch of ethics that evaluates data practices with the potential to adversely impact on people and society – in data collection, sharing and use.”⁹

Open Data Institute

“A discussion of ethics and Big Data is dependent upon how one defines ethics. In general, ethics involves the analysis of conduct that can cause benefit or harm to other people... [Sound ethical theories enable the individual to make persuasive, logical and reasoned arguments based on the principles stated by the ethical theory.”¹⁰

Herschel & Miori 2017

“[Digital ethics] refers to the study within practical ethics of the issues that arise in the design, implementation, and interaction with digital technologies.”¹¹

Oxford Handbook of Digital Ethics

“AI ethics is a set of values, principles, and techniques that employ widely accepted standards of right and wrong to guide moral conduct in the development and use of AI technologies.”¹²

Alan Turing Institute

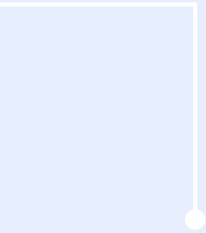
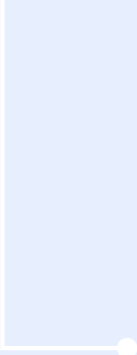
8 Leslie, D. (2019). Understanding artificial intelligence ethics and safety: A guide for the responsible design and implementation of AI systems in the public sector. The Alan Turing Institute. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3240529>.

9 Floridi, L. & Taddeo, M. (2016). “What is Data Ethics?” *Philosophical Transactions of the Royal Society A* 374 (2083): 2–5.

10 Open Data Institute (2020), <https://theodi.org/news-and-events/blog/how-our-network-is-considering-data-ethics-survey-results/>.

11 Véliz, C. (2024) “Introduction”, i: Carissa Véliz (red.) *The Oxford Handbook of Digital Ethics* Oxford University Press: xiii–xvi.

12 Herschel, R. & Miori, V. (2017). “Ethics & Big Data.” *Technology in Society* 49.

Dataetisk Råd 2025

Dataetisk Råd er en offentlig myndighed ved Nationalt Center for Etik, som rådgiver og skaber debat om etisk udvikling og anvendelse af digitale løsninger, data og kunstig intelligens.

København, 1. oktober 2025